

WŁASNOŚĆ INTELEKTUALNA W DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

JANUSZ RYBIŃSKI

WOJSKOWA AKADEMIA TECHNICZNA
WYDZIAŁ CYBERNETYKI

Wstęp

We współczesnej gospodarce, zwłaszcza tej opartej na wiedzy, istotną sprawą staje się własność intelektualna. Ma ona znaczenie przy podejmowaniu różnego rodzaju decyzji, a zwłaszcza decyzji strategicznych. Pojawiające się na rynku nowe opracowania, nowe produkty, wzory użytkowe, wzory przemysłowe lub znaki towarowe są wynikiem ciągłej innowacyjności, kreatywności i przedsiębiorczości pojedynczego człowieka lub całych zespołów ludzkich. Taka innowacyjność i przedsiębiorczość w działalności gospodarczej to cecha ogromnej liczby niewielkich przedsiębiorstw, „(...) mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią 99,89% wszystkich firm działających na obszarze Unii Europejskiej”¹. To właśnie z tych firm bardzo często generuje się wiele znaczących pomysłów innowacyjnych.

Podstawowym warunkiem lepszego wykorzystania własności intelektualnej jest wiedza dotycząca zasad ochrony tego rodzaju przedmiotów. Ważny jest także sposób kwalifikowania ich do ochrony, wyodrębniania tego, co jest najważniejsze dla przedsiębiorstwa i podejmowania decyzji, które w rezultacie zapewnią pełną ochronę własnym wynalazkom, wzorom lub znakom. Podstawowym celem takiego działania jest osiągnięcie korzyści materialnych ze swoich pomysłów. Czerpanie korzyści ze zdolności innowacyjnej i twórczej jest ogromną zachętą do inwestowania w te przedsięwzięcia, które nie zawsze pozwalają na zmaterializowanie wyników naszej pracy twórczej – intelektualnej. Istotną sprawą są również decyzje dotyczące ochrony, ponieważ pozostawione bez ochrony dobra niematerialne łatwo stają się „łupem” bardziej przedsiębiorczych osób, większych konkurentów, którzy dysponują większą „siłą przebicia”, często również większymi środkami finansowymi na ochronę, nie zwracając uwagi na rzeczywistego wynalazcę, twórcę lub pomysłodawcę interesującego

---

¹ W. Załoga, *Kapitał ludzki w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw*, „Nowoczesne Systemy Zarządzania”, zeszyt nr 4, Warszawa 2009, s. 243.

ich rozwiązania, traktując taki rodzaj zarobkowania jako normalną działalność gospodarczą².

1. Pojęcie własności intelektualnej

Własność intelektualna to pojęcie, które w literaturze przedmiotu nie jest jednoznacznie zdefiniowane. Przyjmuje się, że swoim zasięgiem obejmuje ono dwa obszary: obszar prawa własności przemysłowej oraz prawa autorskiego i praw pokrewnych (do prawa autorskiego)³. W ogólny sposób odnosi się zatem do wytworów ludzkiego umysłu, rezultatów twórczego myślenia, pewnego procesu myślowego. Obejmując w ten sposób wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, znaki towarowe, oznaczenia geograficzne, nazwy pochodzenia, topografię układów scalonych, a także rezultaty działalności literackiej i naukowej w postaci napisanej książki, opublikowanego artykułu naukowego lub programu komputerowego. Wyróżniając te obszary w sposób bardziej precyzyjny, pod pojęciem **własność przemysłowa** rozumie się patenty na wynalazki, prawa ochronne na wzory użytkowe i znaki towarowe oraz prawa z rejestracji na wzory przemysłowe, oznaczenia geograficzne, nazwy pochodzenia i topografię układów scalonych⁴. Natomiast obszar **prawa autorskiego i praw pokrewnych** chroni utwory literackie – niezależnie od wartości i przeznaczenia, a także kręgu odbiorców, utwory naukowe – na tej samej zasadzie, utwory muzyczne – piosenki, filmy, rzeźbę, obrazy, fotografię, programy komputerowe, a także utwory wizualne, audiowizualne i programy radiowe.

Powyższe pojęcia są pojęciami prawnymi, różniącymi się na przykład od praw rzeczowych, w przypadku których przedmiot ochrony jest wyraźnie sprecyzowany. W historii rozwoju ludzkości dobra niematerialne nie zawsze były przedmiotem ochrony, często traktowane jako dobro niczyje, wspólne, które może być przywłaszczone bez żadnych konsekwencji i wykorzystane w każdej działalności zarobkowej – gospodarczej. Po raz pierwszy zostały one dostrzeżone i znalazły się w aktach prawa międzynarodowego, jakim była Konwencja paryska o ochronie własności przemysłowej z 1883 r., do dziś powszechnie uważana za najważniejszy akt prawny, który ustanowił podstawowe regulacje dla ochrony wynalazków, wzorów użytkowych, znaków towarowych, wzorów przemysłowych, a także nazw handlowych i oznaczeń geograficznych⁵. Kolejnym aktem prawnym była Konwencja berneńska o ochronie dzieł literackich i artystycznych z 1886 r. „zapewniając

² M. Konieczny, B. Wesołek i inni, *Kompendium przedsiębiorczości*, Wyd. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2008, s. 97.

³ W. Kotarba, *Ochrona własności przemysłowej w gospodarce polskiej w dostosowaniu do wymogów Unii Europejskiej i Światowej Organizacji Handlu*, Wyd. Instytut Organizacji i Zarządzania „Orgmasz”, Warszawa 2000, s. 8-9.

⁴ Por. A. Szewc, *Naruszenie własności przemysłowej*, Wyd. Prawnicze „Lexis Nexis”, Warszawa 2003, s. 17-18 i 33-34.

⁵ A. Adamczak, A. Szewc (red.), *Konwencja paryska o ochronie własności przemysłowej. Komentarz*, Wyd. Wolters Kluwer Polska Sp. Z o.o., Warszawa 2008, s. 23-25.

minimalny, a zarazem powszechny standard globalnej ochrony dzieł literackich, artystycznych i naukowych. Opiera się ona na narodowym traktowaniu obcych utworów w poszczególnych państwach” – stronach Konwencji⁶. Z tego samego okresu pochodzi również Porozumienie madryckie o międzynarodowej rejestracji znaków z 1891 r., a także Porozumienie dotyczące zwalczania fałszywych oznaczeń pochodzenia towarów, podpisane w Madrycie również w 1891 r.

2. Prawa własności przemysłowej

Dla ośrodków naukowo-badawczych, placówek dydaktycznych, a także dla przedsiębiorstw innowacyjnych ogromne znaczenie mają te wynalazki, które uzyskały prawa wyłączne w postaci **patentu**. Patent jest prawem, które jest udzielane na wynalazek (może nim być produkt lub sposób), który stanowi nowe rozwiązanie określonego problemu technicznego. Przepisy stanowią, że na wynalazek może być udzielona ochrona, gdy spełnia następujące kryteria: musi być nowy, musi posiadać poziom wynalazczy i nadawać się do przemysłowego zastosowania. Niezależnie od spełnienia ww. wymogów, za wynalazki nie uważa się:

- odkryć, teorii naukowych i metod matematycznych,
- wytworów jedynie o charakterze estetycznym,
- planów, zasad i metod dotyczących działalności umysłowej lub gospodarczej oraz gier,
- wytworów, których niemożliwość wykorzystania może być wykazana w świetle powszechnie przyjętych i uznanych zasad nauki,
- programów do maszyn cyfrowych,
- sposobów przedstawienia informacji.

Kolejne ograniczenie w tym zakresie polega na wyłączeniu pewnych rozwiązań, na które patentów nie udziela się, są to:

- wynalazki których wykorzystywanie byłoby sprzeczne z porządkiem publicznym i dobrymi obyczajami; nie uważa się za sprzeczne z porządkiem publicznym korzystanie z wynalazku tylko dlatego, że jest zabronione przez prawo,
- odmiany roślin lub rasy zwierząt oraz czysto biologiczne sposoby hodowli roślin lub zwierząt; przepis ten nie ma zastosowania do mikrobiologicznych sposobów hodowli ani do wytworów uzyskiwanych takimi sposobami,
- sposoby leczenia ludzi i zwierząt metodami chirurgicznymi lub terapeutycznymi oraz sposoby diagnostyki stosowane na ludziach lub zwierzętach; przepis ten nie dotyczy produktów, a w szczególności substancji lub mieszanin stosowanych w diagnostyce lub leczeniu⁷.

⁶ A. Cieśliński, *Wspólnotowe prawo gospodarcze*, C.H. Beck, Warszawa 2003, s. 550.

⁷ Por. W. Kotarba, *Zarządzanie wiedzą chronioną w przedsiębiorstwie*, Wyd. Instytut Organizacji i Zarządzania w Przemysle „Orgmasz”, Warszawa 2001, s. 40-41.

Uzyskując patent, nabywa się prawo wyłącznego korzystania z tego wynalazku w sposób zarobkowy lub zawodowy na terenie Rzeczypospolitej Polskiej przez okres 20 lat. Ponadto uprawniony z patentu może zakazać osobie trzeciej, niemającej jego zgody, do korzystania z patentu, ale może ją np. upoważnić w drodze umowy licencyjnej do korzystania ze swojego wynalazku⁸. Patent przysługuje twórcy lub współtwórcom na warunkach określonych w ustawie, jest zbywalny i podlega dziedziczeniu. Zakres przedmiotowy patentu określają zastrzeżenia patentowe, zawarte w opisie patentowym. Natomiast rysunki i opis wynalazku służą jedynie wykładni zastrzeżeń patentowych⁹.

Regulacje prawne określają pewne ramy dla ochrony wynalazków i ich skutków, a także korzyści dla autora rozwiązania. Patentów udziela Urząd Patentowy RP, który posiada stosowne ustawowe uprawnienia. Podstawą rozpatrywania wniosków o udzielenie praw są dokumenty złożone zgodnie z wymogami. Istotną sprawą jest również możliwość ubiegania się o ochronę poza granicami kraju, w odniesieniu do szczególnie wartościowych rozwiązań.

Przepisy dotyczące wynalazków na patenty w wielu przypadkach dotyczą również **wzorów użytkowych**, którymi są „nowe i użyteczne rozwiązania o charakterze technicznym, dotyczące kształtu, budowy lub zestawienia przedmiotu o trwałej postaci”¹⁰. Na wzory użytkowe uzyskuje się prawa ochronne, które trwają 10 lat od daty zgłoszenia wzoru użytkowego do Urzędu Patentowego. Ta spójność przepisów spowodowała, że tego typu rozwiązania nazywane są powszechnie „małym wynalazkiem”.

Znaki towarowe to z kolei oznaczenia, które pozwalają kupującym odróżnić towar jednego producenta od podobnych lub identycznych towarów innego producenta. Zwyczaj oznaczania wyrobów własnym symbolem lub podpisem sięga starożytności. System ten się zmieniał, aż do obecnego systemu rejestracji i ochrony tak znaków towarowych, jak i usługowych. Poprzez uzyskanie ochrony na znak towarowy jego właściciel – uprawniony uzyskuje gwarancje, że może go używać w sposób zawodowy i zarobkowy na całym obszarze kraju. Ponadto może on upoważnić osobę trzecią do korzystania z tego znaku w zamian za wynagrodzenie. W powszechnym rozumieniu znaki towarowe służą promocji przedsiębiorczości, są gwarancją jakości, pewnej tradycji i ciągłości prowadzenia określonej działalności. Ochronie podlegają znaki towarowe – znakiem towarowym może być każde oznaczenie przedstawione w sposób graficzny, jeżeli oznaczenie takie nadaje się do odróżnienia towarów lub usług jednego przedsiębiorstwa od tego samego rodzaju towarów lub usług innego przedsiębiorstwa. W związku z tym nie udziela się praw ochronnych na oznaczenia, które nie mogą być znakiem towarowym oraz nie mają dostatecznych znamion odróżniających.

⁸ Por. A. Szewc, *Naruszenie własności przemysłowej...*, op. cit., s. 18.

⁹ Por. art. 63-75 Ustawy prawo własności przemysłowej (Dz. U. z 2003 r., nr 119, poz. 1117 oraz z 2004 r. Dz. U. nr 33, poz. 286).

¹⁰ Por. art. 94 Ustawy prawo własności przemysłowej.

Dostatecznych znamion odróżniających nie mają oznaczenia, które:

- nie nadają się do odróżnienia w obrocie towarów, dla których zostały zgłoszone.
- składają się wyłącznie z elementów mogących służyć w obrocie do wskazania w szczególności ilości, wartości, przeznaczenia, sposobu wytwarzania, składu, funkcji lub przydatności,
- weszły do języka potocznego lub są zwyczajowo używane w uczciwych i utrwalonych praktykach handlowych¹¹.

Najczęściej występują one w postaci słownej, jako kombinacja słów, liczb lub liter, zdanie lub slogan, słowno-graficznej (oznaczenie, w którym występują zarówno elementy słowne, jak i graficzne) i graficznej (rysunki, ornamenty, symbole). Ponadto, jako formy przestrzenne trójwymiarowe, np. kształt opakowania produktu¹². Chcąc dokonać zgłoszenia znaku towarowego, należy zgodnie z przepisami formalnymi przesłać zgłoszenie do Urzędu Patentowego. Procedura wymaga zastosowania się do wielu przepisów, wśród których wymienia się podanie, odbitki znaków towarowych wraz z kompozycjami kolorystycznymi. Obowiązkiem zgłaszającego jest również dołączenie do zgłoszenia wykazu towarów lub usług, a także wskazanie odpowiedniej klasy towarów lub usług, w których zgłaszany znak będzie używany. Znaki towarowe są chronione niemal we wszystkich krajach świata, w związku z czym również wykorzystując odpowiednie procedury, można wartościowy i perspektywiczny znak zgłosić do ochrony poza granicami kraju.

Ze znakami towarowymi w pewnym sensie są związane **wzory przemysłowe**, które stanowią odniesienie do jego cech ozdobnych lub estetycznych. W praktyce ich stosowania mogą mieć postać dwuwymiarową określoną przez kolory, układy linii, kontury, czy też ornamentację, jak również postać trójwymiarową – będą to wtedy kształty, a także właściwości powierzchni. W przepisach odnośnie do ich ochrony mówi się o rejestracji, ale tylko wtedy, gdy wzór spełnia wymóg nowości oraz indywidualnego charakteru (czytaj oryginalności)¹³. Podobnie jak w przypadku wcześniejszych przedmiotów ochrony własności intelektualnej, rejestracji dokonuje się, składając stosowne dokumenty do Urzędu Patentowego. Ich częścią jest opis ochronny wzoru przemysłowego obejmujący: opis tego wzoru, rysunek oraz dołączone do zgłoszenia fotografie, a także – jeżeli charakter zgłoszenia tego wymaga – próbki materiału włókienniczego.

Udzielenie prawa z rejestracji wzoru przemysłowego stwierdza się poprzez wydanie świadectwa rejestracji. Opis ochronny wzoru przemysłowego Urząd Patentowy RP udostępnia osobom trzecim poprzez jego publikację. Udzielenie prawa z rejestracji wzoru przemysłowego podlega wpisowi do rejestru wzorów przemysłowych, prowadzonych przez Urząd Patentowy RP – zgodnie z przepisami. Prawa z rejestracji nie udziela się na wzory przemysłowe, których wykorzystywanie

¹¹ Por. art. 129 Ustawy prawo własności przemysłowej.

¹² Por. art. 120 Ustawy prawo własności przemysłowej.

¹³ Por. art. 102 Ustawy prawo własności przemysłowej.

byłoby sprzeczne z porządkiem publicznym lub dobrymi obyczajami. Natomiast korzystania z wzoru przemysłowego nie uważa się za sprzeczne z porządkiem publicznym tylko dlatego, że jest zabronione przez prawo. Prawo z rejestracji wzoru przemysłowego nie obejmuje cech wytworu:

- wynikających wyłącznie z jego funkcji technicznych,
- które muszą być odtworzone w dokładnej formie i wymiarach w celu umożliwienia mechanicznego połączenia go lub współdziałania z innymi wytworami¹⁴.

Zgłaszający wzór przemysłowy uzyskuje prawo z rejestracji i nabywa wyłączność korzystania z tego wzoru w sposób zarobkowy lub zawodowy na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, na okres 25 lat od daty zgłoszenia¹⁵.

Biorąc pod uwagę definicję wzoru przemysłowego, a także warunki uzyskania rejestracji, wydaje się, że wzory przemysłowe są jednymi z najtrudniejszych do sklasyfikowania spośród wszystkich dóbr intelektualnych. Wynika to z faktu, że w wielu przypadkach mogą być równocześnie traktowane jako utwory i podlegać ochronie w oparciu o prawo autorskie i prawa pokrewne. W tym przypadku będzie występowała kumulacja ustaw – ochrony i czas tej ochrony ulegnie zdecydowanej zmianie.

W przypadku wzoru przemysłowego występują również analogie odnośnie do jego zakresu terytorialnego. W tym przypadku stosowne porozumienia międzynarodowe pozwalają na ich rejestrację w innych krajach niż Polska.

W obrocie towarowym niemałe znaczenie mają takie oznaczenia, które wskazują na pochodzenie towarów – region, obszar lub państwo. Takie oznaczenia to **oznaczenia geograficzne**, które identyfikują dany towar, przyporządkowując go do określonego regionu, poprzez wskazanie, skąd pochodzi. Ustawa stanowi, że oznaczeniami geograficznymi „(...) są oznaczenia słowne odnoszące się bezpośrednio lub pośrednio do nazwy miejsca, miejscowości, regionu lub kraju (teren), które identyfikują towar, jako pochodzący z tego terenu, jeżeli określona jakość, dobra opinia lub inne cechy towaru są przypisane przede wszystkim pochodzeniu geograficznemu tego towaru”¹⁶.

Zgłoszenia oznaczenia geograficznego do ochrony może dokonać organizacja uprawniona do reprezentowania interesów producentów na danym terenie bądź organ administracji rządowej lub samorządu terytorialnego, właściwy ze względu na teren, do którego odnosi się oznaczenie geograficzne. Art. 176 pkt 3 Ustawy prawo własności przemysłowej stanowi, że składając stosowne dokumenty do Urzędu Patentowego RP organizacja upoważniona „potwierdza swoją legitymację do działania”.

Po badaniach formalnoprawnych, w przypadku kiedy zgłoszenie sporządzono poprawnie, Urząd Patentowy RP wydaje decyzję o udzieleniu prawa z rejestracji

¹⁴ Por. art. 106 i 107 Ustawy prawo własności przemysłowej.

¹⁵ Por. W. Kotarba, *Zarządzanie wiedzą chronioną w przedsiębiorstwie...*, op. cit., s. 70-71.

¹⁶ Por. art. 174 Ustawy prawo własności przemysłowej.

na oznaczenie geograficzne. Podobnie jak w pozostałych przypadkach, decyzja jest warunkowa, związana z uiszczeniem opłaty za ochronę. Fakt udzielenia prawa z rejestracji podlega wpisowi do rejestru oznaczeń geograficznych prowadzonych zgodnie z przepisami przez Urząd Patentowy RP, a zgłaszający otrzymuje świadectwo rejestracji. Istotą tego typu zgłoszeń jest fakt, że ochrona oznaczenia geograficznego jest bezterminowa, a data, od której biegnie ten termin, liczy się od dnia dokonania wpisu do rejestru oznaczeń geograficznych (art. 184 Ustawy prawo własności przemysłowej).

Oznaczenia geograficzne są postrzegane przez wszystkich konsumentów jako gwarancja szczególnych cech, które wynikają z faktu jego pochodzenia. Stanowi to reputację towaru, rozpoznawalność, a także zaufanie do produktu, które przekłada się na zyski z jego sprzedaży. Jednocześnie trzeba dodać, że oznaczenia geograficzne pozostawione bez rejestracji i ochrony mogą stać się przyczyną obniżenia reputacji ich producentów i spadku zysku ze sprzedaży.

3. Prawo autorskie i prawa pokrewne

Kolejnym obszarem, z którym mamy często do czynienia w działalności gospodarczej, jest prawo autorskie i prawa pokrewne. Z natury ten sam obszar, czyli dobra niematerialne, ale odmienne regulacje, inne zasady ochrony i skutki prawne związane z tego rodzajem dóbr. W powszechnym rozumieniu prawo autorskie obejmuje wiele uprawnień, które przysługują autorom dzieł literackich i naukowych, natomiast powiązane z nimi prawa pokrewne obejmują analogiczne uprawnienia, lecz w odniesieniu do dzieł artystycznych, scenicznych, producentów nagrań audio i wideo, a także organizacji nadawców programów telewizyjnych i radiowych. Tego typu rozwiązanie zostało wprowadzone w 1994 r. z uwagi na potrzebę ochrony twórczości, która nie była twórczością literacką lub naukową. Ale ze względu na wagę problematyki podlegała ochronie. Należy dodać, że zmiany w tym zakresie trafiły do nowej ustawy, która zastąpiła wcześniejsze ustawy związane z ochroną praw autorskich.

W praktyce dzięki tym przepisom chronione są powieści, wiersze, publikacje źródłowe, artykuły, które są publikowane w gazetach, artykuły naukowe, książki naukowe, reklamy, programy komputerowe, bazy danych¹⁷, filmy, opera i operetka, musicale, choreografia, obrazy, szkice, rzeźba, zdjęcia, projekty architektoniczne urbanistyczne oraz różnego rodzaju rysunki, w tym np. rysunki techniczne. Dzięki tak szerokiemu zakresowi przedmiotowemu, prawo autorskie jest również tym obszarem, który posiada wiele regulacji w umowach międzynarodowych¹⁸.

W praktyce gospodarczej oraz w świetle prawa ten obszar związany z prawem autorskim i prawami pokrewnymi nie jest przedmiotem rejestracji, zgłaszania lub

¹⁷ Por. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych (Dz. U. z 2001 r., nr 128, poz. 1402).

¹⁸ L. Łukaszuk, *Dobra intelektualne. Problemy międzynarodowej ochrony*, Wyd. Akademickie i Profesjonalne Sp. z o.o., Warszawa 2009, s. 37 i następane.

ewidencjonowania. Ochrona powstaje z mocy prawa, tzn. z chwilą napisania powieści, artykułu naukowego lub nakręcenia filmu. Odmiennie uregulowane zostały problemy ochrony w prawach własności przemysłowej. W tym przypadku potrzebna jest inicjatywa autora, który zgłasza określony przedmiot własności przemysłowej, z własnej inicjatywy do Urzędu patentowego RP. W zależności od jego rodzaju, zostaje podjęta stosowna procedura. Polega ona na przyjęciu zgłoszenia, badaniach wstępnych i podjęciu decyzji o udzieleniu praw po pełnych badaniach patentowych. W niektórych przypadkach ma miejsce procedura, która nie jest związana z tak daleko idącymi formalizmami, ponieważ zgłoszenie jest tylko rejestrowane – bez badań. Zawsze jednak należy posiadać wiedzę odnośnie do możliwości wykorzystania cudzych rozwiązań, zarówno tych, które są chronione w wyniku pełnych badań patentowych, jak i tych, które tylko podlegają rejestracji przez Urząd Patentowy RP lub inne urzędy w przypadku zgłoszenia naszego rozwiązania poza granice kraju.

Podstawowym pojęciem z tego zakresu jest **utwór**, który jest definiowany jako „każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia”¹⁹. Utwory mogą być wyrażone słownie, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi – literackie, publicystyczne, naukowe lub kartograficzne. Wytwór niematerialny, aby został zakwalifikowany jako utwór, musi posiadać łącznie następujące cechy: stanowić przejaw działalności człowieka oraz posiadać indywidualny charakter. Utwór, który zamierzamy chronić, nie musi być odmienny – inny od wszystkich znanych nam ujęć i wzorów, ale musi zawierać elementy przez twórcę wymyślone, a następnie wyrażone.

Pomimo szerokiego wachlarza przedmiotów prawa autorskiego, istnieje również kilka rodzajów utworów, które z mocy prawa nie podlegają ochronie, są to:

- akty normatywne i ich urzędowe projekty,
- urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole,
- opublikowane opisy patentowe i ochronne,
- proste informacje prasowe²⁰.

Według ustawy utwory są chronione od chwili ustalenia (zapoznania się z nimi przez osoby trzecie – wykład, recytacja wiersza, pokaz), nawet gdy nie mają postaci ukończonej. Ochrona ta istnieje niezależnie od spełnienia przez autora jakichkolwiek formalności – typu rejestracja. Ochrona oznacza prawo wyłączne do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji znanych w czasie powstawania utworu, jak również takich, jakie mogą pojawić się w przyszłości. Do pól eksploatacji zalicza się w szczególności: utrwalenie, zwielokrotnienie określoną techniką, wprowadzenie do obrotu, wprowadzenie do pamięci komputera, publiczne wykonanie lub publiczne odtworzenie, wystawienie, wyświetlenie, najem, dzierżawa, nadanie za pomocą wizji lub fonii przewodowej albo bezprzewodowej przez stację

¹⁹ Por. art. 1 Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 1994 r., nr 24, poz. 83 z późn. zmianami).

²⁰ Por. art. 4 Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

naziemną, nadanie za pośrednictwem satelity, równoczesne i integralne nadanie utworu nadawanego przez inną organizację radiową lub telewizyjną²¹. Ponadto w ustawie zostało zapisane, że pola eksploatacji muszą być znane w chwili podpisywania umowy, ponieważ zawarcie umowy na to, co będzie w przyszłości, skutkuje jej unieważnieniem, podobnie jak niezachowanie formy pisemnej przy jej redagowaniu.

Ustawa prawo autorskie i prawa pokrewne stanowi, że twórcy utworów chronionych, a także ich następcy prawni korzystają z określonych przywilejów. Posiadają oni prawo wyłączne uprawnienia do korzystania ze swoich utworów, jak również udzielania zgody na korzystanie przez osoby trzecie. Prawa te są ograniczone w czasie i trwają za życia twórcy lub współtwórców oraz 70 lat po śmierci ostatniego ze współtwórców lub autora. Z tego względu ważna jest świadomość tych praw, a także świadomość w zakresie przejścia ich na rodzinę – spadkobierców. Obecnie wiele kategorii utworów wymaga rozpowszechnienia w sposób masowy, np. druk książki, produkcja nagrań muzycznych, czy też produkcja filmów, stąd twórcy przekazują prawa organizacjom – podmiotom, które posiadają większe doświadczenie i możliwości ich rozpowszechniania. Zwykle za przekazanie praw majątkowych otrzymują jednorazowe wypłaty lub tantiemy.

Taki sposób potraktowania prawa autorskiego jest niewątpliwie zachętą dla działalności kreatywnej, która sprzyja postępowi i rozwojowi. Ważne również są mechanizmy, które gwarantują tego typu zachowania, tworząc mechanizmy egzekwowania tych praw, co w rezultacie skłania przedsiębiorstwa do inwestowania w działalność twórczą, zapewniając tym samym powszechny dostęp do tych utworów – dzieł oraz stymulując rozwój społeczny, gospodarczy i kulturalny.

Podsumowanie

Struktura gospodarki polskiej nie odbiega wiele od tej, która jest udziałem całej Unii Europejskiej, czyli małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią około 98% wszystkich przedsiębiorstw. Jednak to te przedsiębiorstwa bardzo często tworzą rozwiązania, które są wynikiem procesów innowacyjnych, twórczych. Z historii wynalazków wynika bowiem, że to właśnie z małych przedsiębiorstw pochodzą rozwiązania, bez których trudno sobie wyobrazić współczesność. Rozwiązania, które posiadają wartości pochodzące z małych i średnich przedsiębiorstw, są nabywane przez wielkie korporacje i wdrażane do użytku, ponieważ to one posiadają kapitał oraz możliwości wdrożenia rozwiązań nowych.

W takiej sytuacji istotna staje się ochrona tego rodzaju przedmiotów prawa własności przemysłowej, jak również z obszaru prawa autorskiego i praw pokrewnych. Ochrona własności intelektualnej w szerokim zakresie to potrzeba współczesności. Formalnie często bardzo uciążliwa, kosztowna i długotrwała, ale

---

²¹ J. Barta, R. Markiewicz, *Prawo autorskie*, wyd. II, Wolters Kluwer Polska Sp z o.o., Warszawa 2010, s. 113 i następn.

w dłuższym przedziale czasu przynosi wymierne korzyści, zarówno małym, jak i średnim przedsiębiorcom, którzy ją chronią, jak również dużym koncernom, które produkują i wdrażają nowe technologie, urządzenia i sposoby. Z tego powodu wiedza z zakresu ochrony dóbr niematerialnych stanowi często pomoc dla przedsiębiorców, w jaki sposób zabezpieczyć sobie prawa do własności intelektualnej, szczególnie do tej, która jest ich udziałem.

PAPER INTELLECTUAL PROPERTY BUSINESS

Summary: Intellectual property in the modern economy is of fundamental importance, especially in decision-making. Appearing on the market, new products are the result of continuous innovation and usually contain objects of intellectual property protection. Such innovation and entrepreneurship in business is a feature of small and medium-sized enterprises, which often create a lot of important solutions without knowing the rules of eligibility for protection, impact protection and the benefits of an effective system of protection.

In this article presents the principles of intellectual property protection in a comprehensive manner, both in the area of industrial property rights and copyright and related rights. In particular, inventions, utility models, industrial designs, trademarks, geographical indications, appellations of origin, topography of integrated circuits, as well as the results of literary and scientific activities.

Keywords: intellectual property, protection intellectual property, property rights.

LITERATURA

- [1] ADAMCZAK A., SZEWC A. (red.), *Konwencja paryska o ochronie własności przemysłowej. Komentarz*, Wyd. Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2008.
- [2] BARTA J., MARKIEWICZ R., *Prawo autorskie*, wyd. II, Wolters Kluwer Polska Sp z o.o., Warszawa 2010.
- [3] CIEŚLIŃSKI A., *Wspólnotowe prawo gospodarcze*, C.H. Beck, Warszawa 2003.
- [4] KONIECZNY M., WESOŁEK B. i inni, *Kompendium przedsiębiorczości*, Wyd. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2008.
- [5] KOTARBA W., *Ochrona własności przemysłowej w gospodarce polskiej w dostosowaniu do wymogów Unii Europejskiej i Światowej Organizacji Handlu*, Wyd. Instytut Organizacji i Zarządzania „Orgmasz”, Warszawa 2000.
- [6] KOTARBA W., *Zarządzanie wiedzą chronioną w przedsiębiorstwie*, Wyd. Instytut Organizacji i Zarządzania w Przemysle „Orgmasz”, Warszawa 2001.
- [7] ŁUKASZUK L., *Dobra intelektualne. Problemy międzynarodowej ochrony*, Wyd. Akademickie i Profesjonalne Spółka z o.o., Warszawa 2009.
- [8] SZEWC A., *Naruszenie własności przemysłowej*, Wyd. Prawnicze „Lexis Nexis”, Warszawa 2003.
- [9] ZAŁOGA W., *Kapitał ludzki w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw*, „Nowoczesne Systemy Zarządzania”, Zeszyt nr 4, Warszawa 2009.

Ustawy:

Prawo autorskie i prawa pokrewne (Dz. U. z 1994 r., nr 24, poz. 83 z późn. zmianami)
Prawo własności przemysłowej (Dz. U. z 2003 r., nr 119, poz. 1117 oraz z 2004 r. Dz. U. nr 33, poz. 286).